

Cum a folosit puterea politică, în anii 90, reabilitarea lui Antonescu pentru a denatura meritele Regelui Mihai

75 de ani după 23 August 1944 (IV)

1994: Ion Iliescu aniversează singur 50 de ani de la 23 august 1944 cu un discurs de lider comunist.

În același an, după ce în iunie, liderii Națiunilor Unite participante la cel de-al doilea an aniversar – hotărâtorul sprijin aliat printr-o operațiune unică în istoria militară ca amplasare și desfășurare –, Ion Iliescu susține un discurs la Cercul Național Militar, în cadrul unui simpozion organizat de Academia Română și Ministerul Apărării Naționale, la care au fost invitați inclusiv oameni politici, precum Ion Rațiu („23 August – un act de justificată viziune politică” - Cuvântul dlui Ion Rațiu la simpozionul dedicat zilei de 23 August, organizat de Ministerul Apărării Naționale și Academia Română la Cercul Militar Național, luni 22 august 1994)”, în Cotidianul, Anul IV, Numărul 198, 24 august 1994). Atmosfera din țară era tensionată în contextul în care opoziția și societatea civilă constatau că puterea de la București făcuseră din România singura țară europeană, participantă la cea de-a doua conflagrație mondială, în care nu se celebrase debarcarea din Normandia, iar Regelui îi fusese refuzată din nou viza de intrare în țară („România – singura țară care nu aniversează trecerea a 50 de ani de la ofensiva antinazistă”, în România Liberă, Serie nouă, nr. 1.340, 23 august 1994). Mai mult, în acele săptămâni, existau negocieri avansate între PDSR, partidul lui Ion Iliescu, și extremiștii lui Corneliu Vadim Tudor, pentru ca aceștia din urmă să sprijine în Parlamentul guvernul în schimbul unor portofolii ministeriale. Adică exact partidul care vitupera împotriva Regelui și a Occidentului, transformând, de câțiva ani, în țel politic reabilitarea mareșalului. Apropierea aniversării lui 23 august 1944 a creat din nou, așadar, prilejul pentru Ion Iliescu de a lansa acuzații împotriva partidelor istorice și a Suveranului român. Opoziția a organizat separat o altă manifestare cu specialiști, oameni politici din opoziție și reprezentanți ai societății civile. Simpozionul „23 august 1944 – între adevăr și mistificare”, organizat la Muzeul Țăranului Român, beneficia inclusiv de un mesaj personalizat al Regelui, care îndemna la aducerea aminte „pe toți cei care au plătit cu multe suferințe și chiar cu viața patriotică lor atitudine”, dar și recunoașterea și aprecierea meritelor a celor care „prin punctiile și atribuțiile oficiale (...) m-au ajutat în acele momente grele: Ionițiu, Generalii Sănătescu și Mihail, Niculescu-Buzești, Mocsony-Stârcea și atâția alții”.

Mesajul oficial al șefului statului român de la acea vreme reia practic toate tezele, conceptele și limbajul regimului comunist cu privire la actul de la 23 august 1944 (Bogdan Burileanu, „23 August: după o jumătate de veac. Ion Iliescu, moștenitor legitim al Anei Pauker”, în România Liberă, Serie nouă, nr. 1.341, 24 august 1994). Beneficiar direct al campaniei naționale orchestrate de calomnie a monarhului, Iliescu plasa semnificația titratului eveniment pe umerii unei spontane acțiuni populare: „imens act de voință națională, a unei dificile, dar absolut necesare reafirmări a dreptului inalienabil al poporului român de a-și croi soarta conform intereselor și aspirațiilor sale firești”. De la cea mai înaltă poziție a statului român, Iliescu relua brutal, în mod direct și vituperând acuzațiile îndreptate împotriva partidelor politice și a Casei Regale, culpabilizându-i nu doar pentru faptul că-și arogaseră meritele loviturii de stat, cât mai cu seamă pentru că aceștia se făceau răspunzători de situația în care ajunsese România: „De-a lungul timpului, în cei 50 de ani care s-au scurs de la momentul 23 August 1944, nu puțini au fost cei care s-au străduit să-și însușească toate meritele. Începând cu partidele active atunci pe scena politică românească și până la Casa Regală, nimeni nu și-a mai amintit, nici atunci, nici de-atunci încoace de răspunderile pe care le purtau pentru politica falimentară premergătoare războiului și pentru faptul că România a fost adusă în situația disperată, în care se afla la 23 August 1944”. (Alocuțiunea Președintelui României, Ion Iliescu, la simpozionul științific cu tema 50 de ani de la trecerea României de partea coaliției Națiunilor Unite..., 22 august 1994).

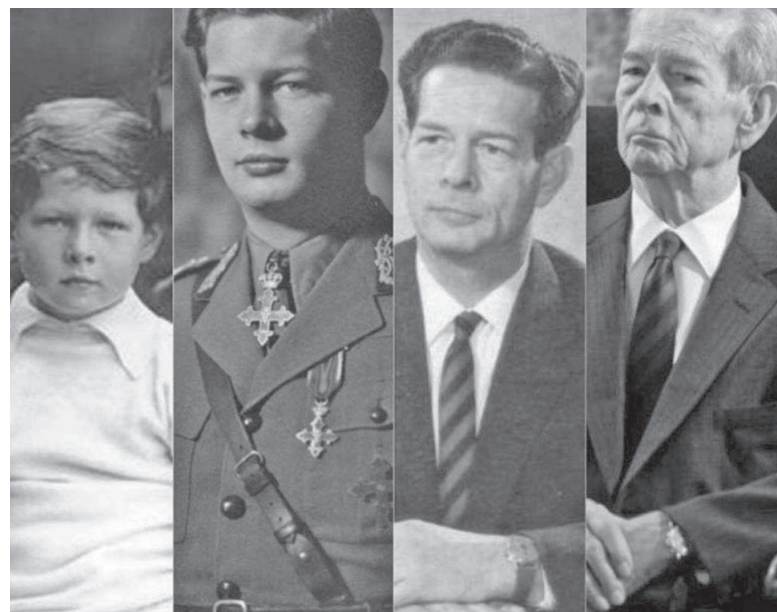
Președintele post comunism lansa totodată acuzații de colaboraționism și complicitate asupra liderilor opoziției politice din anii 40 și a Regelui, ceea ce arăta practic că bătălia asupra ultimilor 50 de ani de istorie era în plină desfășurare. Iliescu încerca, precum comuniștii, să dea crezare teoriei potrivit căreia răspunderea era aproape generalizată și egală în ducerea țării către o catastrofă prin deciziile și evenimentele de la sfârșitul celui de al doilea deceniu interbelic. Negarea unui „vid politic și instituțional” peste perioada guvernării antonesciene limitează practic la o ecuație simplistă și chiar revizionistă de tip cauză-efect plasarea în opoziție a partidelor politice și a Regelui.

Pe lângă faptul că acestora li se impută lipsa de reacție, fostul președinte nu amintește nimic despre suspendarea Constituției de la 1923, eliminarea partidelor politice și a vieții parlamentare: „Clasa politică a țării și cei investiți de Constituție cu exercitarea puterii în stat nu se pot prevala doar de meritele lor în organizarea actului de la 23 August 1944 pentru a face uitate răspunderile directe ce le revin, atât în prăbușirea sistemului constituțional al țării, în 1938, cât și în derularea regimurilor de dictatură care s-au succedat. Chiar și atunci când Antonescu era «Conducătorul» țării, atât partidele politice cât și Regele au fost parte din jocul politic respectiv, iar acțiunile lor în epocă vorbesc mai degrabă despre conivență și colaborare, decât despre rezistență sau nesupunere”.

Mesajul lui Ion Iliescu relua și alte teme ale comunismului târziu. Una dintre acestea era aceea că acțiunea lui Mihai I la 23 august 1944 viza de fapt interese politice personale legate de păstrarea Tro-nului: „(cercurile Palatului – n.n.) au văzut în această acțiune singura cale de supraviețuire a monarhiei”. Folosirea repetativă a formulei „cercurile Palatului” persistă de fapt prin trimiterea la un grup obscur din jurul monarhului, teorie vehiculată de istoriografia comunistă. În același mesaj, fostul șef al statului transmitea indirect că, de vreme ce inclusiv sovieticii, în frunte cu Ana Pauker, i-au acuzat pe comuniștii autohtoni – în special pe Pătrășcanu – de coalizarea cu partidele „„burghezo-moșierești” și cu Palatul”, atunci alianța din cadrul Blocului Național Democrat era una nefirească, plină de complicități chiar.

Mesajul a fost amendat în consecință de opoziția politică și de istoricii avizați. Unul dintre aceștia, cercetătorul Șerban Rădulescu-Zonner, fost deținut politic, a

criticat în termeni duri poziția lui Ion Iliescu asupra evenimentelor care au dus la încetarea alianței cu Germania și alăturarea de aliații occidentali, pe care a calificat-o drept „o lecție de învățământ politic”.

Rădulescu Zonner a apreciat atunci că, reluând în aceeași termenii ceea ce s-a spus despre 23 august în istoriografia comunistă, Iliescu dovedea de fapt că nu-și schimbase mentalitatea.

Merită totodată menționat că discursul lui Ion Iliescu a avut, simbolic, indirect, parte de o contraponderare ce sublinia versiunea recunoscută internațional a titratului eveniment. În chiar ziua marcării a jumătate de secol de la actul de la 23 august, Congresul Statelor Unite ale Americii aducea un important omagiu Regelui Mihai, recunoscând astfel meritele sale, acțiunea sa și consecințele în configurația alăturării României de tabăra Națiunilor Unite. Senatorul republican Claiborne Pell, Șeful Comisiei de politică Externă declara atunci în plenumul camerei Congresului: „trebuie să ne amintim de alianța din timpul războiului cu forțele democratice din România – alianță întreruptă doar

de intervenția lui Stalin – pe care suntem astăzi fericiți să o reînvoim”. Declarația senatorului aducea alături, pe prima pagină a „Congressional Record”, jurnalul oficial al Congresului Statelor Unite, decretul președintelui Harry Truman prin care monarhului român îi era oferită cea mai înaltă distincție a Americii – Legiunea de Merit. („The 50TH Anniversary of King Michael of Romania's Courageous Act”, Congressional Record, 103rd Congress 1993-1994, Senate – August 23, 1994).

În acel context, al marcării a jumătate de secol de la 23 august 1944, Guvernul găsea de cuviință să interzică din nou venirea monarhului acasă. Guvernul declara astfel, la începutul lunii septembrie, prin purtătorul său de cuvânt: „Întrucât declarațiile publice ale fostului rege, făcute inclusiv în ultima perioadă, pun în discuție legitimitatea însăși a Constituției României, care consacră republica drept sistem de guvernământ, guvernul nu apreciază ca potrivită prezența fostului suveran în țara noastră.” (contributors.ro)

■ Alexandru MURARU